

SELKOKIELI KOHTAAMISTYÖSSÄ

Miten puhetta voi
selkeyttää?

27.8.2021

Riikka Tuohimetsä
riikkaliisatuohimetsa@gmail.com
www.tuohimetsa.com

Selkokieli puheessa

Selkokieltä puhumalla voi

- tukea keskustelun etenemistä ja yhteistyötä
- ratkaista ymmärrysongelmia
- lisätä yhteistä kokemusta myönteisestä ja palkitsevasta vuorovaikutuksesta.

Lisää tietoa: Haavoittuva keskustelu
(toim. Leskelä & Lindholm 2012)

Perusohjeita vuorovaikutustilanteisiin

1. Luo turvallinen, ystävällinen ja rauhallinen ilmapiiri.
2. Varmista kuuntelijan huomio.
3. Kerro puhekumppanille tarvittaessa, mitä nyt tapahtuu.
  - Toisinaan hänen voi olla vaikea ymmärtää, mitä häneltä odotetaan.
4. Anna aikaa, malta mielesi.
  - Kielen käyttäminen on mutkikas prosessi, muutama lisäsekunti voi olla avuksi hankalissa tilanteissa.
5. Vaali yhteistyötä, rakenna vastavuoroisuutta.
  - Vuorottelu on puhetilanteiden perusta.

Kohtaaminen ja läsnäolo

- Kohtaaminen: yhteyden rakentamista toiseen
- Asenne on tärkein: halu auttaa puhekumppania ymmärtämään
- Empatia toisen henkilön tarpeille
- Ole aidosti läsnä
- Kuuntele viestiä

Yksi asia kerrallaan

- Puhu yhdestä asiasta kerrallaan.
- Vaihda selkeästi aiheesta toiseen.
- Puhu lyhyesti ja selvästi.
- Kirjoita avainsanoja, käytä kuvia ja esineitä, piirrä ja esitä.
  - Avainsanat ja kuvat auttavat keskittymään ja muistamaan.
- Vahvista viestiä kehonkielellä:
ilmeet, äänensävyt, liikkeet

Mieti asioita kuulijan näkökulmasta

- Eläydy puhekumppanin asemaan ja hänen maailmaansa.
- Sopeuta puhettasi kuulijan kykyihin ja aiempiin tietoihin.
- Etene tutusta asiasta vieraaseen.
- Älä yritä olla ammatillisesti pätevän oloinen vaan selkeä.

Yleiset, puhekieliset sanat

- Käytä tavallisia arkikielen sanoja.
  - Puhu esimerkiksi kaupasta, älä liikkeestä.
- Suosi lyhyitä ja konkreettisia sanoja.
- Jos ammattikielen sanaa täytyy käyttää, selitä se.
- Muista esimerkit.
- Vältä murre sanoja ja slangia.

Vaikeat sanat

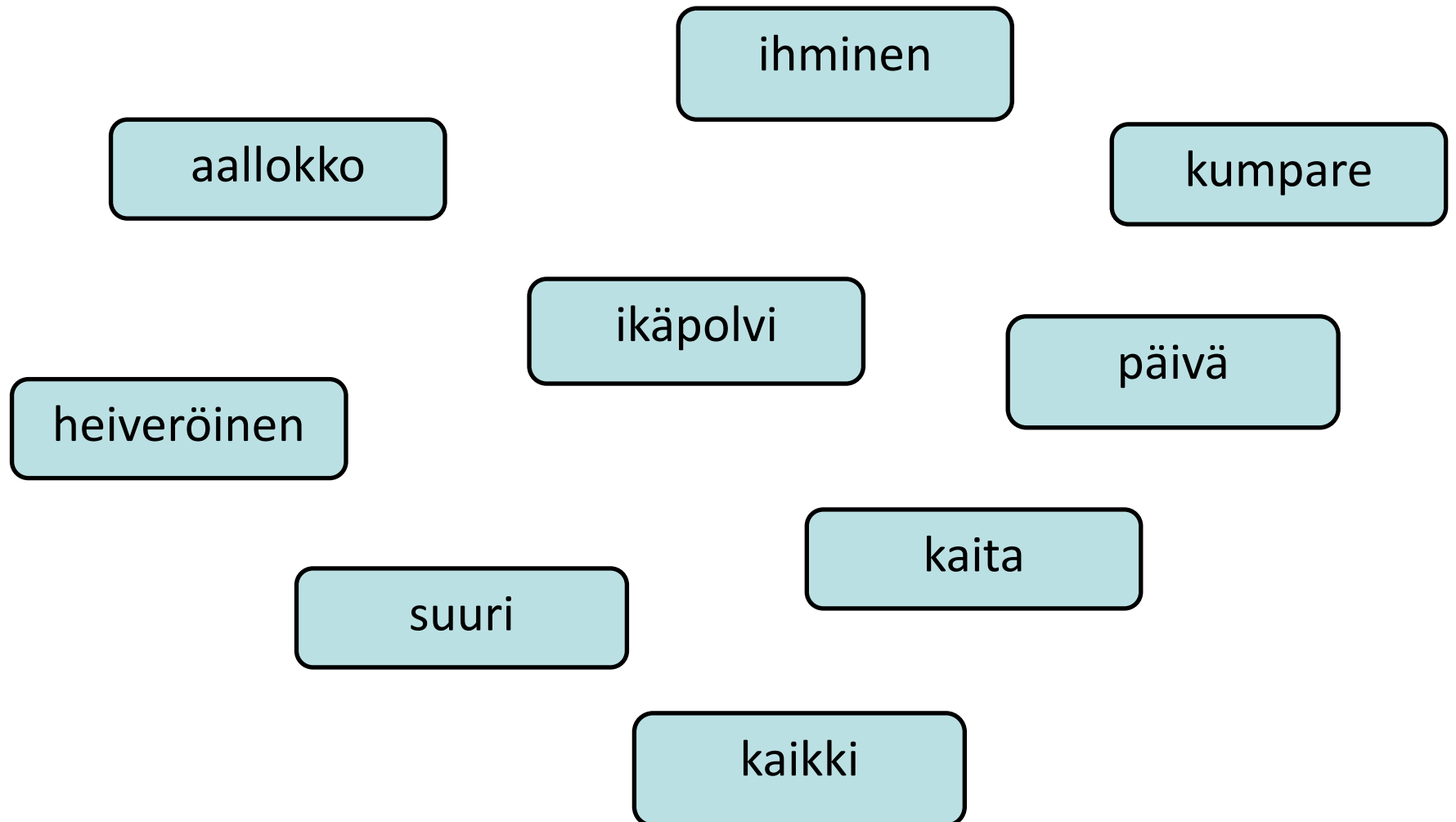
- Pitkät sanat
Nuorisotyöntekijä, mielenterveyspalvelu, osatyökyvyttömyyseläke
- Abstraktit sanat
Osapuoli, perheside, valmennusyhteisö, avoimuus, osallisuus, esteetön
- Ammattikielen sanat
Depressiivinen käyttäytyminen, sosiaalinen luottamus, sosiaalinen vahvistaminen, toimintakykyarvio
- Kielikuvat ja sanonnat
Matalan kynnyksen valmennus, kynnyksetön, pähkinänkuoressa, juoksevat asiat, matti kukkarossa, nukkua pois

Mopo karkasi käsistä?

Mitkä sanat ovat yleisiä, mitkä harvinaisia?

Toista, selitä

- **Toista** vaikeuksia aiheuttanut sana.
  - Toistaminen on myös hyvä tapa korostaa tärkeitä asioita.
- Jos toistaminen ei auta, **selitä** sana.
  - Lähde selityksessä liikkeelle asiasta, joka on puhekumppanillesi tuttu.
  - Anna esimerkkejä, älä selitä liikaa.
  - Voit selittää alakäsitteitä käyttämällä.

Käytä helppoja kielen rakenteita

- Käytä luonnollista puhekieltä.
- Käytä yksinkertaisia lauserakenteita ja sanojen perusmuotoja, jos mahdollista.
työnantajan allekirjoittama sopimus
→ sopimus, jonka työnantaja allekirjoittaa
- Vältä passiivia. Kerro mieluummin kuka tai mikä tekee.
Eilen päätettiin esittelypäivän järjestämisestä.
→ Musatiimi päätti järjestää esittelypäivän.
- Pura lauseenvastikkeet sivulauseiksi.
Voitte lähteä kotiin paikat siivottuanne.
→ Voitte lähteä kotiin, kun paikat on siivottu.

Esimerkkejä vaikeista muodoista

- luvatta
  - ilman lupaa
- hakemus liitteineen
  - hakemus ja liitteet
- jos jätät tehtävän tekemättä
  - jos et tee tehtävää
- on lähtemäisillään
  - aikoo lähteä
- Kädet on pestävä huolellisesti.
  - Kädet täytyy pestä hyvin. / Pese kädet hyvin.

Äänenkäyttö

- Puhu hitaasti, mutta älä luonnottomasti.
- Painota tärkeitä asioita.
- Puhu kuuluvalla äänellä.
- Äännä sanat selkeästi ja huolellisesti.
- Lausu sanat loppuun asti.

Tauot ovat tärkeitä

- Selkeä puhe sisältää riittävästi taukoja
  - Lauseet ja asiat erottuvat selkeästi toisistaan.
  - Ymmärtämiselle jää aikaa.
- Tauot helpottavat ymmärtämistä silloin, kun ne sijoittuvat puhejakson reunoille.
- Joka sanan välissä tauottaminen vaikeuttaa ymmärtämistä.

Anna ohjeet lyhyesti

- Anna lyhyitä, selkeitä ohjeita.
- Jaa pitkä ohje osiin.
- Anna ohjeet järkevässä järjestyksessä.
- Jäsennä puhettasi ääneen.
- Anna kerrallaan vain yksi tai kaksi ohjetta.

*Nyt mä kerron, miten sä leikkaat kankaan.
Sun täytyy muistaa kaks asiaa: Käytä
teräviä saksia...*

Anna suorita ja ymmärrettäviä ohjeita

- Nyt tarkkana kuin porkkana. → Katso tarkkaan.
- Käyttäydy ihmisiksi. → Istu alas ja kuuntele minua.
- Luulis jo ymmärtävän, ettei pajalle tulla myöhässä. → Tule pajalle ajoissa.
- Oispa kiva, jos joku laittas keittiön kuntoon ennen taukoa. → Voisitko pyyhkiä pöydät ja pestä astiat ennen taukoa?

Käskymuoto ja puhuttelu selkeyttävät ohjeita

- Lomake täytetään ja palautetaan ajoissa työpajalle. → Täytä lomake, ja palauta se ajoissa työpajalle.
- Kastelisitko ensin kukat ja sen jälkeen voisit haravoida pihan. → Kastele ensin kukat, ja sen jälkeen haravoi piha.

Ymmärryksen tarkistaminen

- Tarkista aina välillä, että puhekumppani ymmärtää puheesi.
- Kysy itsekin, jos et ymmärrä jotain.
- Kertaa lopuksi.

*Mä ymmärsin sun puheen näin...Tarkoititko sä näin?
Nyt en ihan ymmärtänyt... Voitko sanoa tuon uudelleen?
Ymmärsinkö oikein? Toivotko siis, että...?*

Harjoitus:

Oman alan vaikeat sanat

- Mieti viisi sanaa
  - jotka ovat työssäsi yleisesti käytössä
  - jotka ovat luultavasti vaikeita ihmiselle, jolla on kielellisiä vaikeuksia.
- Miten nämä sanat voisi selittää tai ilmaista toisella tavalla?

Viisi vinkkiä

1. Kohtaa puhekumppanisi aidosti.
2. Puhu rauhallisesti, pidä sopivasti taukoja.
3. Käytä tavallisia ja konkreettisia sanoja.
4. Toista, kertaa.
5. Näytä, piirrä, kirjoita.

Lisätietoa

- Selkokieli puheessa ja vuorovaikutuksessa
selkokeskus.fi/selkokieli/selkokieli-vuorovaikutuksessa/
- Selkokieli
(Leealaura Leskelä, 2019)
  - selkokieli ja saavutettavuus
  - kirjoitettu ja puhuttu selkokieli
  - tekstin visuaalisuus
- Selkokieli ja vuorovaikutus
(Johanna Kartio, toim. 2009)
  - selkokielen puhuminen ja vuorovaikutuksen tukeminen

